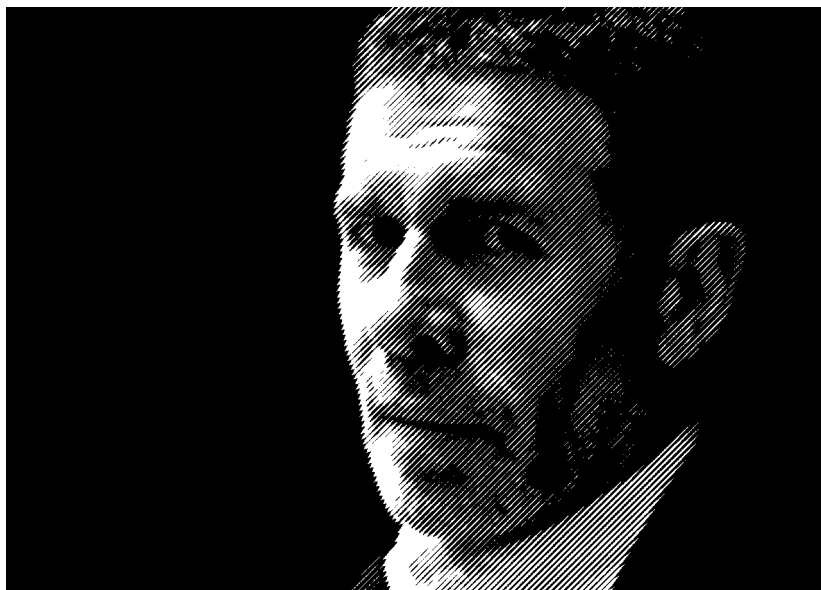

LLUÍS SOLER:
Recital de nades
A LA UNIVERSITAT DE VIC

DILLUNS 15 DE DESEMBRE DE 2008

AULA MAGNA DE LA UVIC, 12 H.

Campus de la Torre dels Frares. Carrer de la Laura, 13 Vic

Organitza:

càtedra
verdaguier
D'ESTUDIS LITERARIS

UVIC Universitat de Vic
Oficina de Gestió Cultural

La cançó del rossinyol

Allí a l'Establia
de vora el Portal,
rossinyol hi canta
la nit de Nadal:
Flor de liri, liri,
flor de liri blanc.

- Perquè cantes ara
si plora l'Infant?
- Si canto i refilo
per a conhortá'l.
- Refiles i bresses,
de què estàs plorant?
- Lo món que tan aima
l'ha anat oblidant:
els tres Reis són fora,
els Pastors se'n van,
si pastors el deixen,
anyells que faran?
Ocells de la Glòria,
volem adora'l
que els homes no hi vénen
la nit de Nadal.

Allí l'Establia
de vora el Portal,
rossinyols hi canten
si plora un Infant;
tant plora i sospira
que s'hi van posant.
Flor de liri, liri,
flor de liri blanc.

Nit de Nadal

Jo vull la taula parada
com al temps en que era nin,
a prop de la llar fumosa,
baix del sostre revellit.

Sols vós i jo, la serventa,
tornem al casal antic;
tots els altres se n'anaren
i mai més han de venir.

Guarniu la taula ben llarga,
que hi càpiguen grans i xics,
que ha nascut el Fill de l'Home,
i és nit de goig esta nit.

Traieu la vaixela fina,
les tovalles de bri,
ompliu els pitxers de roses
com en temps que era feliç.

Poseu en un cap de taula
la cadira del padrí,
en l'altre cap la del pare,
i la de la mare al mig.

A vora d'ella la trona
de mon germanet petit;
jo m'asseuré a l'altra banda-
com en temps que van fugir.

Enceneu la llar dels avis,
mig cremat hi ha un tronc de pi;
l'últim dia que es va encendre
quan la mare va morir.

I aneu-se'n lluny, la serventa,
que m'ofeguen els sospirs,
i vull que s'abeuri l'ànima
amb los records d'aquí dins.

Jo el rostre damunt la taula
posaré ben escondit
entre els braços que no troben
ningú que estrènyer ací.

Amb mos gemecs d'enyorança
la taula faré estremir;
millor que dringuin les copes
com si m'estés entre els vius.

La ventada en les esclètxes
farà l'udol del mastí
amb qui en l'ascó m'adormia
abraçats com dos amics.

I per sobre de ma testa
la remor haig de sentir
de la gàbia trista i sola
que mou el vent d'esta nit.

I en la paret els filferros
veuran mos ulls enrogits
com els barrots d'unes reixes
que passen sens mai finir.

En tant sentiré per fora
com tresca la gent feliç,
sonant ferrets i guitarres,
que el goig per tots sobreïx.

I als vidres de la finestra
escoltaré dolç brogit,
igual que si fos la mare
trucant amb el cap dels dits.

I, ai, que la mare no ha d'ésser
sinó el palmó que hi deixi;
tan airós quan jo el portava
i ara trencat i ennegrit!

JOAN MARAGALL (1860-1911)

Els núvols de Nadal

Els núvols de Nadal no sé que tenen
que són manyacs: no posen
gens de malícia al cel:
pel blau puríssim dolçament s'estenen,
a la llum de la posta suau s'encenen
i de nit deixen veure algun estel.

És una de les coses més alegres
veure entre núvols els estels brillar.
Tenebres de Nadal, no sou tenebres;
més hi veig en vosaltres
que no en el dia clar.

Ai, nit, que vas passant silenciosa;
ai, núvols blancs que pels estels passeu;
ai, llum que ets enlloc misteriosa;
ai, portal de Betlem que ets tot arreu.

Quan me vulgueu donar més alegria
parleu-me dels Nadals ennuvolats,
i em veureu com infant que somia,
que riu a lo que veu
amb els ulls aclucats.

La Verge mig reia, i la bona gent
trobaren-la bella;
mig reia la Verge, i els Reis d'Orient
per la nit seguien l'estrella
que els duia a Ponent...
al Misteri.

MARIA-ANTÒNIA SALVÀ (1869-1958)

Villancet

Jesuset del pessebre, tendra nadala
que floriu amb la gebre, de matinada.

Sou flor sense espina,
goig de la terra,
del pla i la serra
flaire divina.
Si us és juguina
l'estel de l'alba,
què us darà la pastora de la cabana?
Mel de la bresca,
coca ensucrada,
- presents d'humilesa-
i un cor tot en flama.
.....

L'àngel fa musica,
n'és or la palla,
ni el bouet ni la mula parpellejaven.

Nit de Nadal

La gent reposa
colgada al llit.
El llop no gosa
moure brogit.
D'un vell estable
mal ajustat
la llum eixia.
Fuig el diable,
la nit és dia.
Jesús és nat.

El bou recula
poquet a poc.
- Decanta't mula,
per fer-li lloc.-
Oh meravella!
Penja una estrella
de l'embigat.
Les profecies
són aquests dies.
Jesús es nat.

La neu afina
xòrrecs avall.
Canten el gall
i la gallina.
Els àngels broden
el cel d'estrelles.
Els pastors roden
amb vestits nous
perdent els bous
i les esquelles.

Balada de Nadal
Per a cantar-la els pirates de la mar

Tota la mar, ben endins, ben endins,
té un cor ombrívol, ombrívol.
El peixarrot menja els peixos mesquins;
és un engany la dolçor dels delfins
i la sirena de càntic planívol.
Tota la mar, ben endins, ben endins,
té un cor ombrívol, ombrívol.

Diuen els savis que al mig del mar
hi ha una illa blanca, ben blanca;
i si hi anéssiu avui, per atzar,
hi trobaríeu per única llar
un trist cobert foradat, sense tanca.
Diuen els savis que al mig del mar
hi ha una illa blanca, ben blanca.

Entre la neu hi floreixen les flors;
l'aire és ple d'ales i d'ales;
sota el cobert hi ha la Dama i l'Espòs
i un infantó que hi és nat sense plors;
juga amb ocells i amanyaga primales.
Entre la neu hi floreixen les flors;
l'aire és ple d'ales i d'ales.

Hi van amb barques, que el temps ennegri,
pobres pescaires, pescaires.
Donen el peix que la xarxa collí;
El peix d'argent, de maragda i robí.
La xarxa és vella: per'xò no són gaires.
Hi van amb barques, que el temps ennegri,
pobres pescaires, pescaires.

Tres naus molt belles hi van d'Orient
amb neu a tofes, a tofes.

A cada una hi ha un Rei molt vistent,
i cada Rei portarà un bell present.
Fan tot de llum el velam i les cofes.
Tres naus molt belles hi van d'Orient
amb neu a tofes, a tofes.

El petit peix riu al fons de la mar,
i per l'airet la gavina.
Cada penyal té un estel, com a far;
cada pirata, pensant en la llar,
d'una manera enternida rondina.
El petit peix riu al fons de la mar,
i per l'airet la gavina.

Aire de les neus...

Aire deixondit de les neus primeres,
que del lluny bromós dus a les ciutats
un record d'avets i de torrenteres
i de pins nevats.

Sies benvingut a la plana grisa,
al meu cor eixut que a ton bes reviu,
missatger dels cims que l'hivern allisa,
amoret geliu.

Tu qui arran de cels has obert les ales
i has creuat errant l'alta solitud,
en la boira obrint vaporoses cales
sota el cingle agut.

Travessant el bosc per llibertes vies,
on els romanins flairen a redols;
jugant amb els focs de les pastories
i amb els fumerols.

L'hivernenc perfum du a la terra
obscura
aire de les neus, papalló subtil.
Que es corsequi arreu tota cosa impura
al teu pas gentil.

JOSEP SEBASTIÀ PONS (1886-1962)

Nadal

Els àngels canten:
La Verge ha parit l'Infant;
i se decanten,
humils, l'ase i el bou vetllant.

Oh nit tranquil·la!
Els pastors van de camí;
Si l'un refila,
l'altre juga el violí.

Diu el missatge
un estel de gran claror.
Duen formatge
blanc com gebre en el sarró.

Duen espigues
guardades des de l'estiu,
i un desc de figues,
ous i olives de l'oliu.

En l'establia
els pastors han penetrat.
Ave Maria!
i tots s'han agenollat.

Somriu la Mare
quan li va rajant la llet,
i en sa mà clara
té l'Infant assentadet.

Pengen del sostre
dalles, forques i rastells.
L'aranya mostra
rodolant, son debanells.

L'ase regira
una orella en la foscor;
i l'estel mira
allà, al cap del finestró.

Una espigueta
alça l'infant dolçament
en sa mà dreta,
l'espigueta de froment.

En l'establia
passa un somni il·luminat.
Verge Maria,
tot mig riu: Jesús és nat!

JAUME AGELET I GARRIGA (1888-1980)

Passada la joia de Nadal

Es despinta d'or
als pessebres l'alba.

Fa, la neu que es fon,
una aigua apagada.

Se'n tornen, a peu,
ensonyats, els àngels.

El bou, lentament,
per les planes, llaura.

S'eixuga la llum
dels cànctics, en l'aire.

És buit el bressol
i freda la palla.

CLEMENTINA ARDERIU (1889-1976)

Nova lletra al cant dels ocells

Tothom es desvetllà
en veure clarejar
la nit com una aurora.
El sol girà camí,
la lluna resplendí;
fa un aire que enamora.

Els ocells també
ja saben qui naixé
al fons de l'establia,
i canten dolçament
seguint el bressament
de la Verge Maria.

Omplint la quietud,
l'alosa i el cucut
alternen les passades;
el tord d'alegre vol
s'acosta al rossinyol
per acordar tonades.

La merla, la perdiu,
el passerell joliu
i el gaig també s'hi posen;
fora d'un cant tan bell
no resta cap ocell:
fins els més xics hi gosen.

«Jesús, Nostre Senyor,
sou joia i sou claror
en la nit fastuosa»,
els ocells van dient,
seguint en pensament
la Mare gloriosa.

Nadal

Nadal glaçat – Nadal ardent
d'un flamareig que el llop no entén;

Nadal adust – Nadal en flor
d'un bell infant nat sense plor;

Nadal cruel – Nadal que riu
amb l'orb i el pobre i el captiu!

Tot era clos, tothom dormia
quan va esclafir el cant vehement;
un dels pastors, tocat pel vent,
va destriar la melodia
i va fer el crit que ens reunia:
Nadal, Nadal!

La Verge a dit que sí al Pare.
Déu és humà, Déu és germà;
no serà mai que es digui en va
Mare de Déu i nostra Mare
a la que és Mare sense tara.
Nadal, Nadal!

Nadal encès! L'amor és trist
només per que l'Amor no ha vist;

Nadal gemat! Qui s'ofereix
a la Naixença, refloreix;

Nadal joiós! Qui viu minvat
no hi morirà, si ha mai cridat
Nadal, Nadal!

Si jo fos marxant a Prades
-A les boires de tardor-
Per guardar-vos de glaçades
Us donaria flassades
I caperons de castor.
I, per guarnir la pallissa,
Les figures de terrissa
On Vós vestiu de Pastor.

O pagès, amb deu vessanes
I mas propi a l'Aleixar,
Amb pous gelius i fontanes,
Tindríeu les avellanes
Que amb Vós voldria ensacar;
I, per cremar a la braserà,
La llenya que cap a l'era
Amb feixos de mal comptar.

Si fos l'hortolà que ensella
I em mira si vinc de dalt,
On la Verge té capella,
I em pregunta amb meravella:
-Què escrius al fosc de l'hostal?
Amb sarris de nous i figues
Saltaria rec i artigues
I esperaria el Senyal.

O el pescador en mar coberta
Que surt tard, com és costum,
Ull clarós i xarxa oberta
Quan bolla la mata oferta,
I mira el vent on duu el fum,
Us portaria, d'albada,
Llobina, verat i orada
Frescosos de barca i llum.

Si fos pilot de passatge,
I vencés el Temps i els vents,
I a la ratlla del coratge,
D'un Més Enllà fes imatge
Amb Terra i Cel romanents,
Per Vós faria valises
D'aures antigues i brises,
I estranys i novells piments.

O escafandrer en cala aspriva,
I amb aire pur als flascons
M'afonés a la Cativa
I a la llum que l'alga aviva,
Llevés els tresors del fons,
Us els duria, mà fosca,
Amb sals a l'àmfora tosca,
I polsim dels galions.

Si fos panicer dels frares,
Als afores de Riells,
Couria fogasses cares
Prou farcides de mels rares,
I pinyonants a garbells.
Vindria a fer ballmanetes,
I a omplir la post, de puntetes,
De flaons i de crespells.

Però no ho só! Tinc cabana
I llibres, pertot, en feu;
Faig el sord a la campana
-O bé escric a l'altra plana
De la Llei que Vós dicteu.
Us duc només l'esperança
Que, Contrast de la Balança,
Alceu els ulls i em mireu.

Prades, del Baix Camp
Nadal de 1958

Nadal

Sento el fred de la nit
i la simbomba fosca
Així el grup d'homes joves que ara passa
cantant.
Sento el carro dels apis
que l'empedrat recolza
i els altres qui l'avencen tots d'adreça el mercat

Els de casa a la cuina
prop del braser que crema
amb el gas tot encès han enllestit el gall
Ara esguardo la lluna que m'apar lluna plena
i ells recullen les plomes
i ja enyoren demà

Demà posats a taula oblidarem els pobres
- i tan pobres com som-
Jesús ja serà nat
Ens mirarà un moment a l'hora de les postres
i després de mirar-nos arrencarà a plorar.

Poema de Nadal (Fragment)

«Què li darem an el Noi de la Mare,
què li darem que li sàpiga bo?...
I aquesta cançó només,
estranya, anònima, lliure,
s'enganxa al llavi, després
de tant dubtar i tant somriure;
i ens dóna un deliri foll,
i sentim el cor com salta,
i ens fa doblegar el genoll,
i ens humiteja la galta.
I sense saber per què
aquest plor viu i serè
tot l'esperit ens amara
i anem reprenent el to
de fa mil anys, de sempre i d'ara:
«Què li darem an el Noi de la Mare,
què li darem que li sàpiga bo?...

¿En quin llavi de dona seria,
en quin lloc de muntanya o del pla,
aquesta tonada floria?
¿Quina fou la primera que es trobà
la blanca melodia,
com una oreneta caçada amb la mà,
sense esquerperia?
¿Quina dona del meu país,
amb un aire amorós i enyoradís
vestida de sarja i esclop,
però amb una veu molt clara,
va cantar per primer cop,
la cançó del Noi de la Mare?
Jo em penso que era de feixes foranes,
d'aquelles que van dur l'arada al puny,

avesada a sentir les campanes
una mica de lluny;
avesada a sentir el cop que pega
la destrat que esmussa el fil;
i el cucut llamíner, que gemega
la segona quinzena d'abril.
Una planta de bona figura,
i una cabellera sense desgavell;
i a la pell de la galta la pintura
del préssec novell.
Tres passades de verd de fageda
li mantenien un to d'aigua als ulls.
Per les coses dels altres muda i freda,
gens envejosa dels graners curulls!
I aquesta dona del meu país,
sense cap esverament,
va trencar el seu viure gris
amb les estrelles d'un infantament...
I es va lliurar del pes
i va tenir el seu fill, sens cridar massa,
com les ovelles, que no saben res
d'aquell misteri tan estrany que els
passa.
I estava tan contenta del fill seu,
que per fer-lo somriure crida i malda,
i com si contemplés el fill de déu
se'l mirava adormit a la falda.
I mentre que sospira, violenta,
per la finestra, guarnida de gel,
va entrar una mena d'alosa lluenta
que deuria venir del fons del cel.
I la dona guaità com fugia
la visió estranya, de pressa i corrents,
i va sentir un gran rampell d'alegria
que li cremà la blancor de les dents.
I es va sentir la llengua baladrera
de flautes, de ferrets i cascavells,
com si tingués al pit una pomera

amb totes les branques guarnides d'ocells.
I el desig de música fent tria,
perquè té ganes de dir la millor,
tot bolcant a l'infant que dormia,
li deuria sortir aquesta cançó:
«Què li darem an el Noi de la Mare,
què li darem que li sàpiga bo?...»
I mentre deia les dolces paraules,
La cançó anava escampant-se pel món.
La van aprendre les fulles de menta,
i va enganxar-se al bec dels falciots
al campanar les campanes movien
poc a poquet, el batall tremolós:
«Què li darem an el Noi de la Mare?...»
Els grills somiquen damunt del rostoll,
i les aranyes, quan filen, la canten,
i les abelles bronzint sota el sol.
Totes les dones amb fills a la falda,
totes les dones la saben de cor!
Va caminant i baixant la muntanya,
la cançó arriba a la platja i al moll:
«Què li darem an el Noi de la Mare?...»
canta la vela que empeny el xaloc,
i el card que cruix i l'arjau que grinyola,
i el fum de pipa que engega el patró.
Quan ve Nadal, la cançó del miracle
fa que tremoli l'esquena dels llops.
Fins els qui cremen i roben i maten,
si de menuts l'han sentida algun cop,
la volen dir i se'ls encalla la llengua,
la volen dir i els escanya la por!

Romanç de Jesús Infant

El Nen Jesús s'adormia
amb somriures de clavell.

Arbres tendres, horta verda,
caseta de Natzaret,
el Fuster va laborant
sota parra adolescent
un bressol -la mitja lluna-
per a bressar el Fill seu.
La Mare engronsa en la falda
el creador de l'Edén.
El Nen Jesús té un somriure
com albor dins un verger.

Estampa de tricomia:
el groc, el blau i el vermell.
El filaberquí en la fusta
i l'alosa en el llorer
canten pies cançonetes
de pastorets de Betlem
i unes gallinetes rosses
es passegen vora d'ells.
El Nen Jesús està en somnis
i el bressa la Mare ensems.

La vesprada es fa de nacre
-s'entorna per on vingué-.
Les colomes volen altes
per damunt dels armetlers.
Els núvols lentament passen
i es fan pel sol or de llei.
Des del bosquet d'oliveres
arriba un dolç no sé què
i el Nen Jesús fa un mig riure
daurat com un fil de mel.

El Nen Jesús dorm somriures
sobre lliris i clavells.

Vigília de Nadal

Oh gran vigília de plata!
És extàtica la nit.
Una estrella d'or esclata
damunt d'un arbre atuit.

Senyor, si la nit és freda,
hi poseu un foc d'amor.
És ample l'atzur de seda,
ple d'ales i de candor.

I en el cel sense vedruna
la campana degotant
fa tremolar un raig de lluna
i un estel nu com l'Infant.

Cançó de Nadal

La mar és ampla i el vent fred.
El cel el mulla l'estelada.
Nit de Nadal! A cada llar
els homes ploreu del miracle.

A cada llar
devora el foc canten les mares.

El mariner guaita amb delit.
Nit de Nadal és nit de joia!
La boira enterboleix els ulls
i, enllà, vacil·la la farola.

Davant els ulls
la mar quieta i negra s'obre.

Ai, quines celles i quin front
rera l'espurna de la pipa!
Nit de Nadal en mig del mar
poc que serà nit d'alegria.

Enmig del mar
són lluny els cants i la carícia.

Però miracle és fet pertot
i aquell plor dolç omple la terra.
Vora les cofes, dalt dels pals,
s'ha anunciat la meravella.

A dalt dels pals
la flama de Sant Telm encesa!

Prec de Nadal

Mira com vinc per la nit
del meu poble, del món, sense cants
ni ja somnis, ben buides les mans:
et porto sols el meu gran crit.

Infant que dorms, no l'has sentit?
Desperta amb mi, guia'm la por
de caminant, aquest dolor
d'uns ulls de cec dintre la nit.

Els tres reis se separen

Tres camins de retorn
cap a regnes boirosos.
No voldrien poders,
d'obeir ambiciosos.

Si es poguessin quedar
vora el més gran Misteri!
Però enigmes petits
esperen llur senderi.

Ara duen al cor
l'estrella que els guiava.
No els cal altra escalfor
sota la volta blava.

Llur posat més humil,
més humana llur cendra.
I un enyor molt pregon.
Divinitat tan tendra!

Potser haurien volgut
ser pastors, menys encara.
Or, mirra, encens; molt bé.
Millor una ànima clara.

Si en fugia el camí,
enllà els esperaria.
Alt Betlem rere els anys,
fonda llum sense dia!

Christmas

Els xiquets—o són éssers
de la inconsciència
que no es reconeixen vius?—
s'engrunsen
patinadors d'aigua endurida,
fins a l'home de neu
curt d'alçada i molt ample
d'horitzontal feblesa.
(Potser la neu és un carrer ferit
cobert de cotó en pèl, i ells
-que tenen un gos de gel i vidre-
amb els barrets vermells
refusen l'ordre de la línia blanca.)

«Una bola de neu!» I no s'adonen.
Pense: «No recorden mirar
més enllà de l'hivern.»

Xiquets de l'aiguapedra,
al paisatge irreal no manca el sol,
se n'aniran passat Nadal, a nàixer
per al Nadal vinent.

(I, a tu, no et trobaran.)

Nadal 1991

L'hivern allarga
les seves mans de gebre,
lentes i clares.
La tarda dorm tranquil·la
a la falda dels somnis.

Veu i silenci
proclamen el misteri
i l'esperança.
Que aquest Nadal no passi
debades, com tants d'altres.

La flor i nata dels 50

Nadal 1966

No fa gaire fred aquest any.

Voldria adormir-me i veure,
de bell nou, la llum grisa i quotidiana
que no amaga els oripells fats
de la porpra malgastada a cada casa.

Voldria no veure l'agror
que ens mana de menjar i beure
per no recordar d'altres coses,
per no sentir el que fa dolor.

No fa gaire fred aquest any.
Hi ha tant de glaç arreu,
en límits inconcrets,
que les calefaccions
no ho poden combatre.

Condemnats ens arrecerem,
per crear la tebior de l'oblit,
sense parlar
ni mirar el full del calendari.

Aquest Nadal

¿On trobaré, aquest Nadal, el pessebre,
si tot el món s'ha emboirat i els meus ulls
ja no llegeixen la lletra dels mapes?

¿Què et portaré, aquest Nadal, si se'm menja
la sequedat les obagues del cor
i no m'hi creix ja més molsa ni grèvol?

¿Com cantaré, aquest Nadal, si se'm trenca
la poca veu que tenia, i les mans,
sobre el teclat, impotents, se'm garroten?

¿Quan et veuré, aquest Nadal, per plorar-te
tots els projectes d'amor indecisos
que tinc pendents, entre enganys, a la taula?

Respon-me tu l'on i el què, el com i el quan,
Nen que ets camí, primavera i musica.
Mira't aquest desolat cocodril
que vol posar sentiments a les llàgrimes.

Estel fondejat (cançó de Nadal)

*Si no ens entenem per llenguatge,
entenam-nos per amor*

R. Llull

Tot llenguatge és saó d'una parla comuna.

J. V. Foix

Oh Chomsky tu que creus en el llenguatge,
el buf de déu en el fang del lladruc,
déu és un nen que es fa a la nostra imatge
mirant de dir si en sé, si vull, si puc.

En llibertat trobarem el llenguatge
i varem dar germanes al lladruc,
llengües i arts, imatges de la imatge,
grans del meló del sé, del vull, del puc.

Si no ens podem entendre amb el llenguatge
ja ens ho farem amb els ulls o el lladruc
fins que hàgim aclarit la vera imatge
de la bondat que ell sap que en vols i puc.

A cada punt neix nova la sintaxi
i borda el gos a l'Única Sintaxi.

Col·labora:

Ajuntament de Vic

Caixa Manlleu